

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manvscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodiêre

Qvi ... Illas Omnes Complectitvr Historias, Qvæ Post Secvndam Sex
Tomorvm Editionem ...

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1586

VD16 ZV 1269

September Die

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77432](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-77432)

SEPTEMBER.

DE S. VICTORE CENOMANENS
SI EPISCOPO ET CONFESSORE, VT
HABETVR CAP. LV. GREGORII TVRO.

nensis de gloria Confessorum.

VICTORIVS Cenomanorū Episcopus, magnis se vir. i. Septem:
tutibus s̄epiūs declarauit. Nam fertur quadam vice, dū ci-
uitas ipsa cremaretur incendio, & validis globis flammæ
huc illucque impellente vento propellerentur, hic qua-
si p̄stor bonus, non perferens ecclesiasticas caulas ab insi-
dijs satanæ deuastari, obuiām se turbini obtulit eleuataque
manu factō signo Crucis econtrā, ilic̄ omne cessauit incē-
dium. Liberataque ciuitas gratias pastori retulit, eō quod
non permisit res suas ab imminentī igne vastari. Ad hu-
ius quoque sepulcrum s̄epiūs infirmi sanantur.

ITEM BEATI PETRI DAMIANI SERMO, HA-
BITVS IN FESTIVITATE SANCTI VICTORIS, VT
habetur octavo Tomo Aloysij. Verū vtrūm hic S. Victor sit, cuius
ipse mentionem facit, vel alius, compertum non habeo.

IC ille magnus prōudentia oculus dulciori verbere carnē cat- l. Septem.
naliter ambulantem afflixit, & confixit timore suo. Qui enim pa-
tientiam Dei, p̄cenam inferni, gloriā regni, animo irreuerenti &
infrunito cōtempseram, paratus sum, & non sum turbatus, vt cu- psal. 113.
stodiā mandata Domini. Int̄us erat, vrens conscientia multis ob-
soluta criminibus, & artificio velamine detestandū silentium
diligens, plus elegerat mori, quam loqui, perire, quam redire. Sic
obdurationis lus legibus presi, oculos suos statuerat declinare in terram. Sed ille,
qui non dormit, neque dormitat, pauperis animæ recordatus, aggressus est flagellis
vincere, quam vincere beneficijs non valebat. Adeſt illa maxima febris, quam acu-
tam Physici nomināt, & membris omnibus profusus supersufsa, miserabili corpo-
re infedit. Exaggeratur calor, & in ip̄am animę sedem ignis furiosus irrumpit, lam
flam̄is ultricibus peccantis substantia conflagratur, & aeternaliū sentit praludia
tormētorum. Intelligens igitur, quia horrendū est incidere in manus Dei viuentis,
multiplicatatem facinorum meorum recolligo, confessus illi, quem electio patrē
amicitia fidelē, familiaritas consortem effecit. Vtrū taliter respondit, qualiter
ego clamauerim, eius discretioni censui relinquendum. In proposito meo est, &
praterita mea plangere, & cauere futura. Doner ille perseverantiam, qui negligē-
tiam excitat. In ipsius misericordia, non in iustitia sua confidit seruus suus, vt me
mor sit mandatorū ipsius, non solū ad scribendum, sed ad faciendum ea. Hæc er-
gò causa fuit operis interrupti. Hæc rata taciturnitatis occasio. Nunc igitur scribe-
mus tantò latiū, quantò securiū, cùm summum periculum sit docere, nec facere:
nec cattendatur hic stylī lenocinantis excurſus, cùm veræ religionis sit, euentilatis
caruissē sermonibus, nec verborum gloriam redolere.

Heb. 10.
En habes
hic cōfes-
sionem fa-
cramenta-
lēm factā
sacerdoti.

Docere.
nec facere,
summū pe-
riculuū est.

S. Victor
miraculis
clarus
Apoc. 2.

Ad manum est patris nostri Victoris solennitas, ad cuius sacratissimum corpus, si
vera est antiquitatis fides, quotidie residemus. Hic est vir, qui in virtute Domini vir
tutum signis & mirabilibus gloriosus effulgit, Apostolis & apostolicis viris miracu-
lorum gloria comparandus. Quę & quanta sint, & quanta sublimitate fulgentia, li-
bellus de vita & ortu eius latiū exaratus sufficit indicare. Huic significanter affi-
gnari potest illud, quod in illa solenni visione Angelo Ephesi Ecclesia scribitur:
Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei. Ipse etenim no-

SEPTEMBRI^S I.

215
 inen ex opere fortius ante vicit; quām vincere nō sset, nec quē liber hostem, sed
 illum, de quo rara, & nunquām secura victoria. Lignum vita est sapientia, de cuius
 fructu & hie in spe, & illic manducat in re, fructu vtique specioso, & precioso: spe
 cioso propriæ speciem, precioso propter virilitatem. Hæc est illa sublimis arbor,
 cum vmbra montes, & arbusta cedros Dei operuerunt. Cedrus Libani, quæ ramo
 sa densitate Angelicas perumbat stationes. Sub vmbra huius arboris sed etspōla,
 & fructus eius dulcis gutturi suo. Huic dicimus: In vmbra tua viuenus inter gen-
 tes. Huius vmbraclū protegit ab æstu diei in securitatem, & absconsiem à ur-
 bine, & à pluvia. Hoc est illud granum sinapis, quod in utero Virginis Dei Patris
 manibus seminatum, minus fuit omnibus oleribus terra, sed in tantam altitudi-
 nem exurrexit, vt veniant volucres cæli, & habitent in ramis eius: lignum quo
 plantatum est secus decursus aquarum, lignum vita in medio paradisi.

Et attende magnum sacramentum. Filius Dei rotus, & integer eructatus est de
 corde Patris in uterum Mariae, de ventre Matris in gremium Ecclesiae. Quantus in
 Patre, tantus in Virgine, quantum in Virgine, tantus in Ecclesia vniat. In Patre in-
 effabiliter, in Matre mirabiliter, singulariter in Ecclesia. Cum Patre cūdem &
 æqualis substantia, cum Matre cūdem, & diuīse, cum Ecclesia cūdem, sed occul-
 tæ. Sic distillauerunt cæli misericordiam, sic Verbū Dei transfusum est, & effusum
 vbiqñè totum, sine quo nihil totum. Felix effusio, qua currentes adolescentulas ad
 odorem suavitatis inuitat, vistu recreat, satiat gustu, vbiqñè autem in medio. Nam
 & in illa Deitatis essentia, media est inter Patrem, & Spiritum, persona familiaris
 humano generi benignitata, familiarior identitate, cūm sola nostra carnis suscep-
 perit paupertatem. Vnde & David in ipsius diuinitatis abyssum immeritus, ait: Be-
 nedic nos Deus, Deus noster, benedic nos Deus: & illum in medio maiestatis
 esse protelans, & nostrum assērens specialiter, qui nostra mortalitatis induit vesti-
 mentum. Pater enim & Spiritus impleuerunt quidem Virginem, sed maiestate,
 non susceptione. Est & in medio Virginis ipsius utero substantialiter illapsus, qui
 medietatē staterē comprehendit humanæ. Deus enim noster Rex ante ecula ope-
 ratus est salutem in medio terre, terra, vtiquè illius, de qua scriptum est: Nemo erat,
 qui operaretur terram. Est etiam in medio Ecclesiae, dicente Psalmista: Sanctifica-
 uit tabernaculum suum altissimum, Deus in medio eius non commouebitur.

Colligamus pauca de pluribus, qualiter Salvator medijs sit, & semper in medio
 videatur. Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: ipse non habet nidum, fo-
 ueam ignorat, angulum necit, locum illum elegit, vnde pateat omnibus, exclusa
 personam acceptance. Deniqū & natus positus est in medio duorum animalium,
 & quæsus inuenitur in medio doctorum, & medijs ludaorsū stat, quem ipsi
 nesciunt. Loquitur & ad discipulos: Vbi duo, vel tres congregati fuerint in nomi-
 ne meo, ibi sum in medio corū: & Ego in medio vestrum sum, sicut qui ministrat.
 Crucifixus est etiam in medio duorum latronum. Resurgens stetit in medio disci-
 pulorum suorum, & à Iohanne visus est in medio septem candelaborum aureo-
 rum. Medius ergo medium sequere, nec angulorum foribus, nec fouearum tene-
 bris deleteris, sed dñe cum iusto: In medio Ecclesiae laudabo te. Hoc igitur li-
 gnum vita plantatum in medio paradisi, arbor aromatica, purissima, balsamorum
 mella distillans. Ex huius arboris substantia septemplicium ramorum corona
 progerminat, in quorum summitate fructus illi dependent, quos cælestis illa fistu-
 la, Paulus Apostolus, verbis elegantibus explanauit.

Primus ramus est incarnationis Filij Dei. Iste siquidem subtilis, & necessarius, cūm
 & instaurat cælestia, terrestria restauret, & vtranque naturam sua viuiscer viridita-
 te. Si in viridi, inquit, ligno hoc faciunt, in arido quid fieri? sc̄ vocas viride lignum,
 de virginali pullulatum virore, cūm nos & nativitatis munditiam, & fidei viridita-
 tem in primo parēte verum sit amississe. Viriditas hæc tam sapienter ab ipsa sapi-
 entia excogitata est, vt & cordis & oris transeat facultatem. Oportebat enim ad re-
 demptionem hominis, vt virtus homo viatore diabolum vinceret. Sed vndē fie-
 ret hoc, non habebat. Omnes enim in illo proscripti eramus, & per illū originalis
 peccati grauitate depressi. Deus autem non debuit, cūm potius potentia videretur,
 si seruum, à se recendentem, cui illum subiungauerat enodaret. Quod igitur homo
 per se non potuit, Deus per se non debuit, artifex sapientia Deum & hominē collo-
 cauit, vt ex parte hominis pro hominib. satisfacret, & ex parte Dei superbū sicut
 vuln.

SURIUS

900P
1000P
FVIII
5

Psal. 79.

Cant. 2.

Esa. 4.

Matt. 13.

Psal. 1.

Dei filius

de ventre

matris in

gremium

Ecclesie

enixus.

Psal. 66.

Psal. 71.

Gen. 2.

Psal. 45.

Luc. 9.

Esa. 1.

Luc. 2.

Matt. 18.

Luc. 22.

Iohann. 10.

& 20.

Apoc. 1.

Psal. 21.

Gen. 2.

Rami sep-
tem ligni
vita, quo-
rum pri-
mus est in-
carnatio
Christi.

Luc. 23.

vulneratum humiliaret. Clausa est principi tenebrarum hæc tam gloria cōiunctio, nec versuta calliditas consilium Dei potuit coniectare. Assumitur purum secundum men de virginæ puritate, & illum propitiationis fontem sapientia Dei secretiori Fructus eius spiritus sanctus nouitatem repurgat. Primus itaque ramus est incarnationis eius: fructus eius spiritus pientie, sapientiae.

Secundus ramus est baptismus Christi. Intuere filium virginis non ad ablutio. 2. Ramus nem membrorum suorum, quæ de virginis membris exierant, fuisse baptizatum, sed ut tantæ mundationis priuilegium in aquarum substantia sanciretur. Tene in. telesta, quod visu non potes descendere in aquam, cum aliquis baptizatur, filium diaboli, & ascendere filium Dei, vasa ira in misericordia vasa conuerteri, cuerti pec. Rom. 9. catum originis, subverti latronis adficiunt, diuinatis domicilium preparari. Ad. est Spiritus sanctus, & de summa celorum arce descendens, elementum sanctificare, sanctificat baptizatum, clarificat ministerij dignitatem. Conspicuntur Angelicae virtutes alludent sacramentalibus institutis, & caelestibus creaturis vnde purificans coronatur. Cordis, non carnis oculos desiderat sacramenti transcensio, quia intelligibilis est. Secundus ergo ramus est Baptismus Christi: fructus eius spiritus intellectus.

Tertius est passio Redemptoris. Vide consilium Dei, quod in abyso iudiciorum 3. Ramus. eius clausum fuerat ab æternio. Consilium tuum antiquum, Domine, verum fia: ait unus illorum, qui ad arcanum diuinae prouidetiae fuerat in tromissus Nunquid non consuluit tibi, cui non erat adiutor, cum sanctissimam illam carnem addixit opprobriis, tormentis exposuit, & inclinato capite emisit spiritum? O quam inde. Ioan. 19.bita miseratione, quam gratuita, & sic probata dilectio, quam inopinata dignatio, quam stupenda dulcedo. Filium Dei sic affligi, Regem gloriae in lacu miseriae crucifi. Denique nihil melius ad te redimendum habuit, quam quod semper ipsum exi- naniuit, nec excellentiorem modum inuenit sapientia Dei in omni sapientia sua. Passio ita consilium tua redempcionis est. Ramus necessarius, & mirabilis: cuius fructus est spiritus consilii.

Quartus est descensio eius ad inferos. In fortitudine singulari descendit ad inferos, tanquam potens crapulatus à vino, & conturbauit virum, qui conturbauit terram, qui posuit orbem desertum, confringens malleum vniuersa terra, & horrendum illud palatum fortissima subuersione cœcutiens. Fortis quidem erat ille, sed fortior superuenit, qui vasa diriperet, auferret arma, ligaret inimicum. Et ramus quidem iste rectus, atque subtilis: cuius fructus est spiritus fortitudinis.

Quintus est resurrectio Christi. Hic ostendit nobis exemplo, quod promiserat 5. Ramus. in prelio, & scire nos fecit, quod carne sua resurgentे refureremus, quæ etsi disili. milis gloria, tamen eiudem natura in utero Virginis fuerat fabricata. Exclusa est totius ambiguitatis offensio. Viderunt Apotholi manus, tenuerunt pedes, palpauerunt latus, & omnia mortis insignia beatis oculis adspicerunt. Et hic igitur ramus Ioann. 20. magnus, atque sublimis: fructus autem eius spiritus scientiae.

Sextus est ascensio ad caelos. O singularis pietas, suauitas specialis, cum lumen carnis nostra sublimibus intulit officinis, & ad dexteram Patris collocauit in gloria. Vident, & admirantur caelestium agmina legionum, & ad tantæ gratia largitationem incessanter obstupecunt: exuperat enim sensum omnem tantæ dignationis intuitus, ipsi soli peruius Trinitati. Sed & hic ramus spectabilis, & mirandus: fructus vero eius spiritus pietatis.

Septimus est dies iudicij, quando veniet cum potestate magna, & maiestate redere in ira vindictam, & vastationem in flamma ignis. Tunc erit timor ille timens, cum caelis ardentibus, pugnantibus elementis, terra succensa, conscientijs obuolitus, dæmonibus accusantibus, trementibus Angelis, Iudice furibundo & misericordiam nesciente, fieri illa discussio, quæ vtinam nos paratos inueniat. Ramus. Iudex iste magnus, & metuendus: fructus eius spiritus timoris Domini.

Amemus ergo lignum vita, & de fructu eius assidue manducemus, quia fructus iste Filius Mariae est, qui est Deus benedictus in secula seculorum, Amen.

SURIUS

q
M
RVM
5

212 SEPTEMBRIS VI.
VITA ET MORS ZACHARIÆ PROPHETA,
PER D. EPIPHANIVM CONSTANTIAE CYPRI
*Episcopum descripta. Habetur in libro eius de
vitis Prophetarum.*

6. Septemb.
genus &
patria Za-
charie
Prophetæ
Prophetia
eius.

ZACHARIAS Propheta natus Barachia, è terra Chal-
dœorum soluit, & inter proficisciendum per multa populo-
vaticinatus est, demonstrationis causa, siue ad ostentatio-
nem. Plurima quoque designauit miracula. Hic est, qui in
os annūciauit Ioseph: Nascerut ex te filius, qui sacris ini-
tiatus Hierosolymis sacrificabit Dominu. Hic etiam bene-
dixit Salathiel in filio, dicens: Procreabit filium, & inde
nomen illi Zorobabel.

De Cyro quoq; Rege Persarum Zacharias ostentatum
cedit, idque ad victoriam. Signum item super Croce Lydorum Tyranno obiecit:
necnon & super Rege Medorum Astyage. Deque publico ministerio, quod Cyrus
Rex designaturus esset Hierosolymis vaticinatus est, laudibusque eusexit illum, nec
vulgariter benedixit. In vaticinio porrò, quam prophetiam vocant, propriè locu-
tus est de Hierusalem, de consummationeque gentium, & de templi Hierosolymi-
tani ædificatione. De ocio deniq; & desidia tam prophetarum, quam sacerdotum,
nonnulla duplice quadam crisi exposuit. Decessit in ultima senectute in lucta, &
proximè cum Aggæo propheta humatus est.

BEATAE LUDMILLAE DVCIS ET MARTYRIS
CHRISTI GLORIOSAE VITA, EX BOHEMORVM AN-
nalibus per Reuer. Dn. Nicolaum Salium Pragensem descripta,
& ad nos transmissa.

16. Septemb.
Cap. i.
S. Ludmil-
la patria
& parvæta.

Fgregioz
eius doctes.

Traditur
Boriuoio
Duci Bo-
emiae con-
iunx.

Errore gē-
tilli dece-
pta colit
idolum au-
reum.

Cap. 2.

LADIVOR Hrabota Pessouicensis vir & splendore ge-
neris, & rerum publicè priuatimque gestarum monumen-
tis & morum grauitate constantiaeque gloria insignis, co-
seculo in auita hæreditate Melnicij & latifundijs eius vitâ
agitabat, quo tempore apud Boëmos anno 873. Hostiuitus
imperium tractabat. Hic filiam præstantis formæ & gene-
rosæ indolis ex Lidoslava cùm procreasset, amabilem his
dotibus populo futuram certò peruidens, Lidmilam eam
nuncupauit, quam Latinus paululum ab origine primâna
deslectens Ludmillam commutatione & adiectione literæ expectorauit. Eius ad-
ultioris tantum in suscipiendis & moliendis rebus grauioribus robur ingenii, tan-
ta in tractandis subiectorum hominum etiam asperis mentibus solertia fuit: vt
quamvis plurimæ alia ea tempestate præstantes oris habuit, & fortunatum copia
heroinæ in Boemia florarent, omnibus tamen his itâ vita cultu prælata fuit, vt Bo-
riuoio hæredi & domino Bohemia sola matrimonij vinculis innescetur. Quem
tanta obseruancia venerata est, & quoad vixit semper coluit, vt ad amusim & pre-
scriptio legibusq; eius viueret. Ille verò tanti eam fecit, vt nō modò postulatis eius
promptus facilisque annueret, sed etiam quod gratum illi accepimusque fore con-
iecataret, id sedulò & accuratè promoueret. Quare cum eam inflamato studio ho-
norandorum delubrorum agi obseruâset: ad solarium eius idolum aureum fo-
minei vultus fabrefecit, quod altitudine sua magnitudinem cuiusvis hominis ex-
cederet: idque in penetralibus ædium suatum habitaculus erexit. Quod Ludmilla
illii ignes sacrabat. Nomen idolo Crozinæ datum. Nec mirum illud tanto auro con-
flatum, largissimo enim venarum aurearum prouentu id ætatis Boemia scatabat.

Interea legatio Suatopluci Marcomannorum Regis, Belgrado regia vrbe di-
gressa Pragæ successit, petitiones & dona Regis Boriuogio exponens. Donorum
vnum erat vini meracissimi capacissimus culeus, & insolens inuisumque ijs seculis
in Bo-

DE S. LUDMILLA DVCISS. BOHE. ET MART. 213

in Bohemia liquoris genus, & hoc commendabilis. Quod cum Ludmilla pitissas-
set, moliflissimæq; eius per venas insinuationes demiraretur, dignum hunc potum
non tantum hominum conuiuijs, sed Deorum immortalium mensis videri dixit.
Ea propter prompto illo trullam impleri & Crozinæ suæ libare æquum esse duxit,
& libauit. Accidit autem ut restrictis ante nubibus terra omnis trium mensium
numero inculta areret: illo autem die, quo libaminis loco vinum à Ludmilla sta-
tuae propositum fuit, fecundis imbris humectaretur. Homines id pietati Lud-
milla acceptum referre, illa verò benignitati indulgentissime Deæ suæ imputare.
Aestimare difficile non fuerit, qua Ludmilla veluti planta in subactum Ecclesiæ
Christi solum translatæ germina tandem ediderit, quæ in macro adhuc fabulo sita,
tanta frondium pubertate luxuriauerit. Nec se felliit sanæ expectationem, sed vicit.
Reuerus enim à Marcomanniis Boriuoius sacris iam nostris imbutus, cùm immor-
talis vita gloriæ & præmia eius Ludmilla, quæ à D. Cyrillo Episcopo hauserat,
exposuisset, adeò hac narratione eius capta est, vt cum eo seuerius expostularet,
quod salutis curam confortis sua minoris fecerit, quam ut illum diuinorum pra-
ceptorum magistrum secum in Bohemiam transiendum meminisset, à quo &
illa vita Christianæ consilia efficeretur. Atque in eo voto non tantum secundis &
ad voluntatem fluentibus rebus constans perdurauit, sed & calamitosis turbulen-
tissimisque temporibus eodem æstu fidei nostra suscipiendo flagravit: tunc nimi-
rum, cùm maritus eius ob nouatam religio nem, desercta q; prophetia Ethnicorum
sacrilegia, extorris à terra sua pelleretur. Cuius tantam tamque procellosis casibus
benè exercitatæ virtutem, & animi firmitudinem, brevi sic est remuneratus Deus.

Prebet ei
potum vi-
num opti-
mum.

Boriuoius
Dux fit
Christia-
nus.

Quato de-
sidatio S.
Ludmilla
flagravit
religionis
Christianæ
suscipi-
enda.
Cap. 3.

Baptiza-
tur cum
duobus fi-
liis.

Extruit it
Boemia
multas Ee
clesias.

Vita ihu
Iuanis ihu
berur ihu
perius ihu
Iunij.

Vratislauß
eorum si-
lius prin-
ceps esat
tua.

Magna sunt hæc & illustria Ludmille facinora, sed maius illud, & admiratione Cap. 4:
multo dignius, quod subiungam, in quo virtutis eius apex mirifice splendescit.
Ludmillam nostram in prosperissimo vita cursu successu que rerum suarum latif. Abdicat se
simo, id egisse, vt eminentissimo dignitatis fastigio se sponte diecerit, & principis marito
throne sceptroque una cum marito abdicari, quo commodius diuturniusque principatu, vt libe-
tempus cælestibus rebus se immergendi sortiretur: Neque ullis precibus vel ob-
rius Deo
separationibus procerum suorum pulsata perpelli potuit, vt vel ipsa vel eius Boru-
nios semel positam cum diademate purpuram resumeret, quamvis Spitzneus
grandior natu filius in dignitate patri subrogatus ob contempta Christianæ paren-
tum suorum (vi augurare licet) præcepta, intempestiva morte vita expulsus
fuerit, & truncæ desertæque res Bohemica sine capite viderentur. Quid factum,
vt summa rei ad Vratislauum penè puerum deuolueretur. Qui parentibus & ma-
ioribus

SURRIUS

Q D R
M O N T E S
R VIII
5

SEPT E M B R I S X V I.

214
ioribus natu dicto audiens, eam cum Deo hominibusque gratiam iniit, vt omnes illi benè, nemo male vellet. Et proceres quidem principis sibolis propaganda non parùm solliciti vxorem ei Drahomiram iungunt, qua demonum mancipium iuxta addictissimum ac obstinatissimum cùm esset, id tamen veterariorē coram mārito tegebat, nē fauori cius excideret. Hæc duos filios ei peperit, Venceslaum prius, posterius Boleslaum.

Hic Ludmilla animo sapiens eum qui prius in lucem productus esset, de more patriæ si occidere Vratislaum contigisset, patrii in potestate sufficiendum; nec futile momentum ad augendam tuendamque rem Christianam esse, qua ratione educatur perspiciens, tali cōsilio cripere matri Venceslaum aggressa est: Orbam se prius morte mariti Boriuojij quiritati, deinde non facile se solam dolori suo mederi posse, tum orare vt sibi ad mitigandam calamitatem suam, submouendosq; an-

Venceslaus⁹
corum fi-
lius tradi-
tur. S. Lud-
milla im-
buendus.

Vratislaus
dux S. Lud-
milla filii
moritur.

Cap. 5.

mi angores, quos ob vita functum Boriuoium collegaret, Venceslai nepotus sui apud se degentis crepusq; oblectari liceret. Drahomira paululum cum Vratislaum collocuta, cùm præsentibus tantum negotiis intenderet, nec rerum conseqüētias, Deo illi obstante, metiretur, facile ei Venceslaum commodauit. At Ludmilla tam tamq; opportunam occasionem benè gerenda rei nacta, nē eam patereur ociosè effluere, acceptum secum nepotem, tum ipsa per se, tum per Paulum, qui ci in ijs, quæ ad Deum sunt, assiduus hærebat, fingere formareque & in omnem partem versare coepit, tam diuque in eo colendo insisteret, quo usque scipiam in eo primeret, talemque eum redderet, qui tutò Budecij in perdiscenda Latinitate inter lubrica laxiora que adolescentum ingenia, seueriorem viuendi disciplinam teneat scire. Vbidum agit, intercè pater eius Vratislaus in humanis esse deligit.

Cuius obitu ereta Drahomira diu meditata, sed metu viuentis mariti dissimilata, procellam tandem in nomen Christianum effundit, in qua occidente occidendo quamvis impotenti & effera rabie baccharerut, ima summis, diuina humanis confundens: non tamen conatus fuos optato euentu claudendos sperbat, quo usque Ludmillam, qua solo Venceslao armata machinationes eius discutere posse videbatur, supererit. Itaque hanc tal' nefaria fraude evenertere aggredit. Tumanem & Cumanem viros vt apprimè nobiles, ita ingenij profligati, & audacia projectæ, munericibus & pollicitationibus inflammatos ad opprimendam socrum suum destinat. Qui Tetenā specie visenda Ludmillæ ingressi (erant enim ambo olim in aula eius educati) per humanè & hospitaliter ab ea suscipiuntur. Antequam tamen Ludmilla cum ijs discumberet, insinuetu diuino admontata est, eos esse vitæ suæ insidiatores, quare accessito Paulo mysta suo exomologesin vitæ suæ coram eo facit, deinde diuina Synaxi se munit, mox, fusis non paucis precibus, ad terrimos illos emissarios reuersa, benignè cum ijs & sermones miscer & exporta frōnte epulatur.

Remotis postmodum mensis, somni desiderium mentientes præcipuis domūs suæ thoris dignatur. ipsa coacta omni familia sua singulis paestam mercedem ad denarium persoluit, persoluta omnes incensè horratur Christum Optimum Maximum venerari & suspicere, fidei Christianæ immotis vestigijs inhærente, aduersa nec examinari nec cedere. Cohortatione finita complexis singulis, atque ob officium fideliter obitum collaudatis, & valedicto, quieti se dare, stupentibus omni bus insolita rei nouitatem, iussit. Ipsa quoque cubile suum ingressu cùm multam ad noctem perugil in strato iacens Deo supplicaret, sentit ianuam penetralis sui hostili ausu disturbari, distractamque procumbere. Ergo cùm ad noctem se peti animaduerteret, Tumanem & Cumanem, nocturni sceleris moltores gravui oratione castigat, modestiamque hospitalitatibus ab eis requirens, reuocat collocati olim in eos beneficij memoriam. Sed surdis canebarunt fabula. Nam illi hostiliter capitū eius peplum diripiunt, ex eoque laqueum nestantes furenter capiunt, ferro se ab eis concidi non offocari obtestatur. Verum in castum se id egisse apud eos cognoscens, tantispè sibi vitæ usuram prorogari postulat, quo usque se Deo suo offerre possit. obtenta & decurfa, populo suo illaqueatur, & per spatiū cubilis sui, immaniter hinc inde raptatur. Tandem protracta ad saxum quo orans genibus niti solebat alliso sèpius illi capite tam diu affigatur, quo usque animam exantaret xvi. Septembr. Quo quidem in falso hodie, quoque

Peplo capi-
tis sui Lud-
milla illa-
queatur.
Saxo alli-
so capite
interimi-
tur.

DE S. SEQVANO ABBAT. ET RVSTICO EPISCOPO. 215
quoque sanguinis eius maculae, testes innocetie Ludmilla, & crudelitatis hostium,
liquidum, apparent. Sepulta est autem in aede diae Catharina Tetinensis, cui loco &
camiterio illi attributo, hanc prærogatiuam Deus in honorem martyris suæ pro-
lixe indulxit, ne quis ibi hominum condi possit, conditus si fuerit, etiam nunc à ter-
ra cuomatur.

Diuus postea Venceslaus cum in ducem Bohemia inaugurate esset, pia memo-
ria merita Ludmilla sua sibi praftita reperens, quam viventi non poterat,
mortua gratiam sic remetiri studuit. Missis enim sacerdotibus religiosis, ex huma-
ri corpus eius, & Pragam asportari mandauit, ut nobiliori tumulo inferretur. Qui
egesta terra, qua thesaurus tantus regebat, capsum computruiisse videntes, procli-
vius eadem passum esse corpus eius pronunciant, discessissentque re infecta, nec in-
specta, ni Paulus Ludmilla viventis olim conscientia auriga, discussa cariosa ar-
cula, saluum integrumque corpus eius ibi contineri conclamat. Tum in laudes
Christi ab omnibus proruptum, resque in signis prodigijs loco habita, corpus anima
eaacutum biennio ferè incorruptum, facie paulum a nativo splendore degenera-
inueniri. Perlatum Pragam inclitus princeps Venceslaus, tanquam pius Phœnix, translatio
ingenti pompa ad templum D. Georgio dedicatum, ubi nunc quoque quiefficit, pul. ad ciuitate
latus deduxit, multiisque idololatrorum miraculo rei expugnati, ciuratis erroribus Pragalem
fuis, Christi leges acceptarunt. Gesta sunt hac anno 922.

Vale Ludmilla, & sordidi scriptoris tui collapsum valetudinem precibus susteta.
Plura de sanctissima Ludmilla hac, habetur infra in gestis S. Vuenceslai Ducis,
nepotis eius, 28. Septembris, cap. 1. 2. 3. 4. & 9.

DE S. SEQVANO ABBATE ET CON-
FESSORE, VI HABETVR IN S. GREGORII ARCHI-
episcopi Turonensis libro de gloria Confessorum cap. 8.

MAGNAE autem virtutis fuit & ille Sequanus Lingonici
Abbas territorij, qui viuens sèpè homines à vinculo diabo- Septeb. 19:
lici nexus absoluuit, & post obitum ad sepulcrum suum er-
ectulari catena reuinctos, liberos meritis suis abire permi- S. Sequani
sit. Deniq; Gunthranus rex cornu, cuius voce vel molos- miracula
fos colligere, vel illa coraurorum arboreorum armenta ef-
fugare consuecerat, furtò ablatum perdidit: que res multos
in vincula coniecit, & nonnullos facultate priuauit, ex qui-
bus tres viri memorati Confessoris monumentum petie-
runt. Quo rex comperto, iussit eos catenis atque compedibus neci. Factumque est
ita. Media verò nocte lux in basilica humana luce clarius oritur, dissipant ferrea-
rum compedum repagula, catenarumque disruptis basibus, vineti laxantur. Quo Item signa
ad sepul-
crum eius.

DE SS. EPISCOPIS ARVERNICIS
VENERANDO, ET RVSTICO, EX D. GREGORII
Turonensis libro . Historiarum, cap. 13.

PVD Arvernū verò post transitum sancti Artemij Septeb. 24:
Venerādus è senatoribus episcopus ordinatur. Qualis
autem fuerit hic Pōtifex, testatur presbyter Paulinus,
dicens: Si enim hos ad eas dignos Domino sacerdotes,
vel Exuperium Tholosæ, vel Simplicium Viennæ, vel
Amandam Burdegalæ, vel Damianum Albigæ, vel
Durantium Engolismæ, vel Venerandū Aruernis, vel
Rusticum Cadurcis, vel nunc Pegasinū Petrogoricis,
vt cùque aduersus seculi mala videoas profecto digni-
simos totius fidei, religionisq; custodes. Hic in ipsa na-
talibus Domini vigilia transisse fertur. Mane autē facto, S. Venerā-
di Episco-
pi obitus,
cius es

SURRIUS

900
1000
RVIII
5

116

SEPT E M B R I S XXVII.

cives pro Episcopo contentio vertebatur. Cumque partes inter se diuisa, diuersos eligere vellent, magna collisio erat populi. Residentibus tamen Episcopis die Dominico, mulier quedam velata atque Deo deuota audenter ad eos ingreditur, quae ait: Audite me, sacerdotes Domini, scitorum enim quod non est in his beneplacitum Deo, quos hi ad sacerdotium elegerunt. Ecce enim Dominus hodie ipse sibi prouidet Antistitem. Itaque nolite conturbare, neque collidere populum, sed patientes estote parumpere, Dominus enim nunc dirigit qui regat Ecclesiam hanc. His itaque mirantibus hec verba, subito Presbyter Rusticus nomine, qui erat ex ipsa urbis Aruernæ dicecesi, aduenit. Ipse autem iam mulieri per visionem fuerat indicatus. Quo viso, ait: Ecce ipsum, quem elegit Dominus: ecce qualem vobis Dominus Pontificem destinavit: hic ordinetur Episcopus. Haec ea loquente, omnis populus, contentione postposita, clamauit dignum ac iustum esse. Qui in cathedra positus, septimus in eodem loco Pontificatus honorem populo gaudente suscepit.

INVENTIO CORPORIS S. SOLENNIS EPISCOPI, ET QVAEDAM EIVS MIRACVL A PER D. GREGORIUM TURONEN. IN GLORIAM CONFESSORUM CAP. 21.

Septemb. 25.

Eius inven-

tio.

Miracula ad sepul-

crum eius.

28. Septemb.

S. Exuperij in paupe-

res libera-

litatis.

Match. 21.

T licet de Turonica urbe aliqua iam scripsierimus, tamen quoniam nuper beati Solennis sepulcrum adspeximus, filere nequit uimus, quod apud Malliacense monasterium comperimus in cacumine montis constitutum, & ab antiquis vallatum & deficijs iam dirutis. Nam ferunt quod in eo loco, cum crypta adhuc haberetur occulta, & nulli Christianorum locus ille esset reuelatus, per singulas Dominicanarum solenitatibus noctes ab habitatoribus lumen cernebat accensum, sed nullus sciebat quid sibi hoc vellet mysterium, tantum suspicio detinebat homines aliquid ibidem retineri diuinum. Interē aduenierunt duo energumeni ex basilica sancti Martini, qui collisi in se palmis clamare coeperunt, dicentes: Hic requiescit Solennis beatissimus in crypta abdita. Reserat igitur sepulcrum amici Dei. Quod cum repereritis, velis te git, lumen accendite, cultumque debitum ei exhibete. Erit regioni huic salubre, si qua loquimur adimpleritis. Et haec dicentes cum clamore magno, effodere telurem vngulis nitabantur. Tunc videntes incolæ qua gerebantur, accepto sarculo effodientes aperuerunt cryptam, in qua per seriem graduum descendentes, reperrunt sepulcrum magnum, de quo testabantur illi adhuc mente infirmi, hoc esse sepulcrum Solennis beatissimi. Qui mox sensu discesserunt recepto. Post haec autem coepérunt ad eum diuerorum morborum agroti confluere, & accepta sanitate redire incolumes. Sed & Lithomeris urbis ipsius indigena, cum à quartani typi a. grotatione fatigareretur, acceptis ex hospitio cereis, illisque manus propria per rotam noctem ibi detentis, vigilias celebrauit. Facto igitur manè, redditus ad propria, nec ultra ab hoc morbo frigoritionis, vel confractioris vilius pertulit gravitatem.

VITA SANCTI EXUPERII EPISCOPI TOLOSANI PER D. HIERONYMVM PRESBYTERVM scripta. Ex epistola D. Hieronymi ad Rusticum monachum, in fine.

ANCTVS Exuperius Tolosæ Episcopus, vidua Sarapætis imitator, esuriens pascit alios: & ore pallente ieunij, fame torquetur aliena: omnemq; substantiam Christi visceribus erogauit. Nihil illo ditius, qui corpus Domini canistro vimineo, sanguinē portat in vitro. Qui auaritiam eius citè templo: qui absq; funiculo & increpatione, cathedras vēdentiū columbas, id est, dona sancti spiritus, mensasq; subuerit mammonæ, & nummulariorum æra dispersit, ut domus Dei, domus vocetur orationis, & non latronum spelunca.

SEPTEMBRI S XXXVIII.

217

spelunca. Huius è vicino seccare vestigia, & cæterorum qui virtutum illius similes sunt, quos sacerdotium & humiliores facit & pauperes.

Omnē aua
ritiam ab
ecclæsia ej
cit.

Idem ad Furiam.

H Abes sanctum Exuperium probata çtatis & fidei, qui te monitis suis frequen
ter instituat.

ITEM DE EODEM PER EVNDEM EX EPISTOLA
eiusdem ad Gerontiam viduam.

N On possum absque lachrymis Tolosæ facere mentionem, quæ ut hucusque nō Ecclesiæ
rueret, sancti Episcopi Exuperij merita præstiterunt.
DE EODEM ADHVC EXVPERIO, EX EODEM HIERO-

nymo. Est prologus D. Hieronymi in primum commentariorum Zacha-

rie prophetæ ad ipsum Exuperium.

V Ltimò iam autumni tempore frater noster, filius tuus, Sisinnius mona
chus, tuæ mihi dignationis epistolam reddidit: qua lecta, gauisus sum te
esse hospitem, & memor mci, omniumque fratrum qui in sanctis locis
Domino seruunt: in quoru[m] refrigerijs facis tibi amicos de iniquo mam
mona, & preparas æternam tabernacula, ut possis cum David dicere: Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutu[m]: cōcupiscit & deficit anima mea in atria Domini.
Si enim passer inuenit sibi domum, & turtur nidum, vbi ponat pullos suos: cur tu
qui pontifex Domini es, & calcas in fine mundi torcularia, ut sicutib[us] populis
sanguinis Christi vinum tribuis, non liberè proclamabis ac dices: Cor meum & ca. Ibidem.
ro mea exultauerunt in Deum viuum: beati qui habitant in domo tua?

Audio te in valle lachrymarum, in loco quem Deus posuit ad certamen, ut vin
centibus coronam daret, ascensiones in corde tuo disponere, & ire de virtute in vir
tutem: & imitari Domini paupertatem, ut cum illo diues fias, & in te reclinet caput,
& per singulos dies suscipiat, visitetur, alatur, vestiatur, & præcipue in sanctarum
scripturarum lectione feruere.

Cumque tibi cuperem ingenioli mei aliquod offerre munusculum, & coepita in
duodecim prophetas explanatio perueniret ad calcem, suscepimus opus deferere S. Hiero
nimus: sed quod & absque te dictatus eram, tuo potissimum nomini consecraui, ex
& gaudeo quod obscurissimus liber Zacharie propheta, & inter duodecim longis
scripturarum lectione feruere.

Scripsit in hunc prophetam Origenes duo volumina usque ad tertiam partem
libri à principio. Hippolytus quoque edidit commentarios: & Didymus quinque
explanationi libros me rogante dictauit: quos cum alijs tribus in Ofee & Micheam
προστάτειν: sed tota eorum ἡχη allegorica fuit, & historiæ vix pauca tetigerunt.
Itaque imitari cupiens illum patrem familiæ, qui profert de thesauro suo noua & Matth. 13.
vetera: & sponsam de Cantico cantorum, quæ dicit: Noua cum veteribus fratru
m meus seruauit tibi: historiæ Hebræorum tropologiam nostrorum miscuit, ut ædi
ficarem super petram & non super arenam, ac stabile iacerem fundamentum, quod
Paulus architectus posuisse se scribit.

Tua benevolentia erit, non eruditio nostram, quæ vel nulla, vel patua est: Ecce quā
sed pronam in te suscipere voluntatem: ut nos ad cætera prouoces, & in longo scri
pituram campo currere cohorteris. Si qui autem sunt quibus interpretationem ter S. Hiero
nimus: & horum & aliorum voluminum ante promisi, ignoscant incredibili in teamori
meo: & quicquid tibi scripsi, sibi scriptum arbitrentur. Charitas enim benigna est, i. Cor. 13:
charitas non emulatur: non querit quæ sua sunt.

ITEM DE EODEM EXVPERIO, EX EODEM HIERONY.

mo. Habetur in proœmio in secundum librum commentariorum

Zacharie prophetæ.

I Taque mi Exuperi papa venerabilis, adesto præsens orationibus, qui corpore
absentes, & impetrâ à Domino ut auferatur à facie mea velamen Zacharie, p
ante oculos ostendebatur Moysi, quia fulgorē vultus eius vulgus ignobile fer. Psal. 67:
renō poterat: ut ego quoque cum David quædam dicere: Dominus dabit verbū
euangelizantibus virtute multa.

t Secun.

SURRIUS

OCTOBER
VIII
5

SEPTEMBER XXVIII.

218 Secundi libri explanationum in Zachariam istud exordium est: quem tanta celeritate dictamus, ut penè non sit emendandi spatium, dum frater Sisinnius Aegyptiūm ire festinat, vt odorem bona fragrantie, qui à te missus est fratribus, illuc quoque perferat: Et nequaquam Aethiopia flumine, sed Galliarum largissimis aquis rigentur à tua sitientia.

S. Hieronymi re-

stimatorū

de odore

virtutum

Exuperij

OCTOBER.

VITA S. MARCELLINI RAVENNA-
TIS ARCHIEPISCOPI, VT HABETVR IN HIE-
RONYMI RUBEI VIRI DOCTISSIMI HISTORIARUM RAVENNATUM LIB. I.

Octob. 5.

S. Marcellinus fit
Rauennatum Anti-
stites.

GAPITO, Rauennatum decimo Archiepiscopo, Marcellinus succedit, trigesimum circiter annum supra ducentesimum ab ortu Christi, Urbano adhuc Romano Pontifice. Septem & quadraginta annis Rauennati Ecclesia prae- fuit Marcellinus, tanta sanctitate atque innocentia, ut vel sola opinione homines maleficio deterretur, & ad leges diuinas seruandas ac colendas inflammeret. Sepiùs caco- demonum furem (tanta in illo fuit, magnitudo & pra- stantia benignitatis diuina) nullo labore comprelit. Cum que virum sanctum illi, dispositis insidijs, vallatum tenerent, ac circumveniissent: eo Deum suppliciter inuocante, statim prostrati, misereque afflitti sunt. Huius tem- pore Fusca virgo nobilis Idibus Februarij sub Quintiano praeside, qui in Sicilia Agatham trucidavit, ob Christi religionem Rauennæ interfecta est. Ea quoque tempe- state adeò in Christianos sauitum est, ut paucissimæ eorum familiæ, nudum ciuitates, eius calamitatis expertes fuerint. Nam Germani, Alpibus, Ræta, viueraque Transpadana Gallia penetratis, Rauennam usque, facta excursione, omnia deprædati sunt: & vndique nouæ gentes finibus egestæ, ipsum orbem viueros pertur- batura videbantur. Gothi in Græciam, Macedonia mque erumpunt: Quadi & Sar- mate Pannonias depopulantur: Germani occupant Hispaniam: ipsiunque Imperium ab tyrannis tringita arripit. Sub id igitur tempus Marcellinus Rauennatum Antistes, in tanta perturbatione, vario rerum euentu, miserè grauiterque affectus, animam exhalauit tertio Nonas Octobris. Dum extrellum spiritum duceret, eius cadaver ferunt vnguētorum suauissimorum diuinum odorem effusisse. Sepultus est in diu Probi basilica.

VITA S. ATTILANI EPISCOPI ZA.
MORENSIS ET CONFESSORIS, VT HABETVR
in Lucy Marinei Siculi, Regi Historiographi, de
rebus Hispaniae libro quinto.

5.Octob.

S. Attilan-
fit mona-
chus.

Creatur
Prior.
Fit Episco-
pus Zamo-
rensis.

PER AE precium est, Sanctorum vitam, virtutes & gesta cognoscere, vel propter eorum memoriam, quæ semper eluceat, vel maxime propter exempla, quæ sunt nobis salu- tifera documenta. Quarè beatus Attilanus unum agens quintum & vigesimum, audiens in Morerola monasterio, quod à Samora nō longè distabat, homines sanctissimè vi- xisse, illuc statim se contulit. Vbi decennium sub Floriani Abbatis disciplina militauit. Cuius honestatem, sanctità- temque cognoscens Florianus, cum in monasterij Prio- rem constituit. Quorum temporibus Zamorensis atque Legionensis pontifices à mortali vita discesserunt. Attilanus in Episcopatu Zamorensi, & Florianus in Legionensi successerunt, propterea quod per omnem regionem clarissima